

Asia: VN/34601/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi yliopistolain 43 §:n ja ammattikorkeakoululain 32 §:n muuttamisesta (yhden opiskeluoikeuden säännös)

Lausunnonantajan lausunto

Ovatko esityksen tavoitteet kannatettavia?

Suomen Yrittäjät kannattaa maamme väestön osaamistason monipuolista nostamista, johon kuuluu niin korkeakoulutettujen määrän nostaminen kohti 50 prosenttia kuin osaamistason syventäminen ja nostaminen ammatillisessa koulutuksessa ja työelämän jatkuvassa oppimisessa. Suomen Yrittäjät painottaa sujuvien koulutuspolkujen rakentamista toiselta asteelta ja työelämästä korkeakouluopintoihin. Työmarkkinoilla tarvitaan tu-levaisuudessa entistä enemmän monipuolista osaamista.

Hallitusohjelman tavoite nostaa nuorten aikuisten korkeakoulutettujen osuus 50 prosenttiin edellyttää useita toimenpiteitä, erityisesti riittäviä resursseja koulutukseen.

Esityksen keskeisenä tavoitteena on nostaa väestön koulutustasoa, erityisesti korkeakoulutettujen nuorten aikuisten osuutta, koulutuksen ja oppimistulosten korkeaa laatua laskematta. Suomen Yrittäjät pitää näitä tavoitteita kannatettavina. Julkisen talouden ja vaikuttavuuden kannalta on perusteltua, että koulutuspanostukset kohdennetaan erityisesti nuorille.

Esityksen tavoitteena on tarjota mahdollisuus korkeakoulututkinnon suorittamiseen mahdollisimman monelle sellaiselle henkilölle, jolla ei vielä ole tutkintoa tai opiskeluoikeutta. Tavoitteena on myös vapauttaa vajaakäytöllä olevien opiskeluoikeuksien resursseja ensikertalaisten koulutukseen.

Suomen yrittäjien mielestä tässä on kuitenkin syytä huomioida opiskelijoiden perustellut syyt vaihtaa alaa tai tavoitella useampaa tutkintoa. Kansalaisilla on syytä säilyä mahdollisuus kouluttautua kokonaan uudelle alalle, vaikka se tarkoittaisi toisen samantasoisien tutkinnon hankkimista.

Tulevaisuuden työelämässä tarvitaan laaja-alaisia moniosaajia. Korkeakoulujärjestelmän tulisi mahdollistaa tarvittaessa laaja-alainen opiskelu yhden tutkinto-oikeuden sisällä, jotta opiskelijalla ei olisi tarvetta hakea useampaa tutkinto-oikeutta. Kyse on korkeakoulu-tusjärjestelmän rakenteellisesta asiasta ja opiskelijan mahdollisuuksista valita tutkintoonsa opintoja myös muista

oman korkeakoulunsa koulutusohjelmista tai muista korkeakouluista. Laaja-alaisten tutkintojen ja opintojen kokoamista korkeakoulujen sisällä ja välillä tulee kehittää korkeakoulujen tiiviissä yhteistyössä. Ensisijaisesti ratkaisuja tulee etsiä korkeakoulujen sisäisistä ja korkeakoulujen välisistä opintojen organisoinnin ratkaisuista. Tällaisen yhteistyön syventämiseen tulisi luoda taloudellisia kannusteita.

Esityksen tavoitteena on lisäksi kannustaa opiskelijoita suunnitelmalliseen opiskeluun ja parantaa näin opintojen läpäisyä. Suomen Yrittäjien mielestä tämä on kannatettava tavoite. Suunnitelmallisuutta voidaan tehostaa myös vahvalla opintojen ohjauksella.

Suomen Yrittäjät ehdottaa, että tässä yhteydessä selvitetäisiin myös mahdollisten lukukausimaksujen vaikutukset toisten tutkintojen osalta, koska se voisi nopeuttaa valmistumista useiden tutkintojen suorittajien osalta.

Onko esitys kannatettava? Perustelkaa myönteinen tai kielteinen kantanne.

Suomen Yrittäjien mielestä esitys on periaatteessa kannatettava. Esitys tukee opintojen tavoitteellista suorittamista, kun opiskelijalla on oikeus kerrallaan vain yhteen saman tai alemman tasoiseen korkeakoulututkintoon. Tämä on koulutuskustannusten oikeudenmukaista kohdentamista. Yhteiskunta tarjoaa näin mahdollisimman monelle oikeuden korkeakoulututkintoon, kun henkilöllä ei ole mahdollisuutta pitää kiinni samanaikaisesti useasta saman tai alemman tasoisesta korkeakoulututkinnon opiskeluoikeudesta.

Suomen Yrittäjät painottaa kuitenkin samalla, että opintojen ja tutkintojen joustavaa valinnaisuutta ja monitieteistä ristiinopiskelua toisiaan tukevilla tieteenaloilla tulee samaan aikaan edistää ja mahdollistaa. Uudistuksissa tulee ottaa huomioon myös jatko-opintoihin tähtäävien opiskelijoiden laaja-alaisen opiskelun mahdollisuudet.

Työelämän muuttuessa nopeasti jokaisen korkeakoulun tutkintoihin tulisi voida lisätä joustavasti työelämää tukevia ja työllistymistä edistäviä sivuaineita ja pienempiä osaamiskokonaisuuksia. Niiden opiskelu ei ole riittävän joustavaa tällä hetkellä.

Esimerkiksi aineenopettaja, joka haluaa työllistyäkseen täydentää opintojaan uusien opetettavien aineiden opinnoilla, saattaa joutua hakemaan uudelleen pääaineopiskelijaksi ja viedä näin paikan ensikertalaiselta opiskelijalta.

Uudistuksessa on myös syytä varmistaa alanvaihtajien asema. Uuden opiskelupaikan vastaanottaessaan hakija menettää aiemman opiskelupaikkansa. Yhden opiskeluoikeuden säännös ei saa rajata mahdollisuuksia hakeutua jatkossa toiselle alalle opiskelemaan.

Myös aiempien opintojen hyväksi lukemiseen tulee kiinnittää huomiota, koska se jouduttaa tutkinnon suorittamista. Hallituksen esitys ei ota kantaa siihen, voidaanko aiemmalla opinto-oikeudella tehtyjä opintoja ja niistä kertyneitä opintosuorituksia lukea hyväksi uusissa opinnoissa tai muualla. On tarpeen selvittää, miten opiskelija saa jo suorittamansa opinnot hyödyksi osana osaamisensa kokonaisuutta uusissa opinnoissaan.

Ovatko esityksen vaikutusarviot oikeansuuntaiset? Puuttuuko vaikutusarvioista jotakin?

Vaikutusarviot ovat oikeansuuntaisia. Suomen Yrittäjien mielestä olisi ollut syytä arvioida lisäksi myös esityksen vaikutuksia työmarkkinoihin ja yritysten osaavan työvoiman saatavuuteen. Tämän arvion merkittävyyttä lisää se, että osaavan työvoiman saaminen on edelleen pk-yritysten kasvun suurimpia esteitä. Tämä tulee korostumaan, kun Suomi pääsee takaisin kasvun tielle.

Esityksen mukaan korkeasti koulutettu työvoima nostaa kansantalouden tuottavuutta ja on yksi keskeisistä kasvun edellytyksistä. Suomen Yrittäjät nostaa sen rinnalle myös ammattiosaamisen vahvistamisen merkityksen.

Syntyvyyden romahduksen ja väestön ikääntymisen vuoksi inhimillisen pääoman kasvu Suomen taloudessa pysähtyy 2040-luvulla ja supistuu tämän jälkeen. Suomen Yrittäjät painottaa, että inhimillisen pääoman heikkenemistä tulee estää mahdollisimman monipuolisin keinoin, panostamalla koko sujuvaan koulutuspolkuun, opiskelu- ja työperäiseen maahanmuuttoon ja kotouttamiseen, työllisyysasteen vahvistamiseen ja perheystävällisen Suomen edistämiseen.

Vaikutusarvioissa olisi syytä pohtia vielä sitä, minkä verran esitettävät muutokset aiheuttavat sitä, että opiskelijat eivät ota vastaan toissijaisena saamaansa opiskelupaikkaa. Jos opiskelun aloittaminen tämän vuoksi siirtyy, se pidentää opiskeluaikoja ja viivästyttää nuorten siirtymistä opiskelusta työelämään. Se ei ole työmarkkinoiden kannalta toivottu kehityskulku.

Muut huomionne esityksestä

Työmarkkinoiden kannalta on merkittävää, että opintoajat eivät veny kohtuuttomasti ja osaajat saadaan joustavasti mukaan työelämään. Ratkaisuja tulee löytää työelämässä tapahtuvasta jatkuvasta oppimisesta, jolloin opintoja voisi täydentää työuran aikana joustavasti, ilman kohtuutonta taloudellista taakkaa tai -riskiä.

Kinnunen Mikko
Suomen Yrittäjät